

D Ö G V É S Z É S K A L A N D

Invokáció az író közeljövőben megjelenő kötetéhez.

Irta: REMENYIK ZSIGMOND

Hogy ezt a könyvet valaha is megírom, sohasem hittem volna. Nem mintha a szemérem és tartózkodás bármiben is visszatartana, — ezt magamról igazán nem állithatom, — de bizonyos alapvető semmibevevéssel kezeltem, mindig életemnek e kalandokkal teli, olcsó hatásokban bővelkedő és ellenére nehéz körülményeinek, súlyos megpróbáltatásainak és hősies küzdelmeinek, mégis silány és ponyvaizú szakaszát. Sohasem hittem volna, hogy e vásári zajokban bővelkedő és olcsó fordulatokkal teli történet elmondására sor kerül, — ismételem, — ha nem fordult volna úgy, ahogy fordult ez a világ. Ha a szemérem nem is, de az izlés mindig visszatartott az olcsó hatásoktól, bizony, mint ahogy már annyiszor példát mutattam, e példákra ma is hivatkozhatom, hogy inkább választottam e mesterségben is a nehezebb és a hálátlanabb utat, mint a hozhatott dicsőséget, legfeljebb csak megbecsülést, ha nem is hozhatott kamatra váltható érdemeket, de hozott legalább nyugalmat és önbecsülést számomra a szorgos kitartás e fajtája, abba is belényugodtam a bennem mélyen lappangó törvénytisztelet hatása nyomán. Mert kezdettől fogva tiszteltem a törvényt, ha nem is a kőbevésett törvényt, hogy ismétljem ezt, de azt azután szívem és értelmem minden képességével, amely, — mélyen kövek alá rejtve, elrejtözve erdőségek bozótaiba, elkallódva gödrök fenekén, — de mégis élt, élt és él ma is. Ez a törvény az emberek szabadságáról suttogott, emberek egymáshoz való viszonyának megbecsüléséről, népek jogairól és az élet méltóságának tiszteletéről, a józanságról és a téboly megvetéséről. A pártoskodás semmibevevéséről suttogott ez a törvény és suttog ma is, az értelmetlenség és műveletlenség szánalomraméltó kicsinységéről és az értelem és a műveltség megbecsüléséről. Magas izlésről és e világ tárgyi kellékeinek igazságos elosztásáról suttogott ez a törvény, a felszabadított züllöttség elnémitásáról és a rejtőzködő és izes műveltség felszabadításáról. Volt idő, — magam is éltem e korban, — amidőn e törvény nem csupán suttogott, de értelmesen és félreérthetetlenül fogalmazta meg parancsait, amit, — hisz voltunk szép számmal e világon, — hiven is követünk. Magunk is értelmesen és félreérthetetlenül fogalmaztuk meg mondanivalóinkat számítva rá, hogy szavunk nyomán e törvény hangjára mindenki felfigyel. Mellőztük az erőszakot és a megfélemlítést, talán ez volt egyetlen hibánk. Mélységesen megvetettük a brutalitást és a helyett, hogy támadva ostromoltuk volna a műveletlenség és a züllöttség, a pártoskodás és a csalafintaság bozóttal benőtt árkait, ha nem is tétlenül, de az élet természetes fejlődése nyomán vártuk, hogy azok magukban összeomlanak. Számítottunk reá — mily balga volt ez a kor! — hogy a kiválasztódás törvényének parancsai szerint pusztul a gonosz és erősödik a jó. Műveltünk és művelődöttünk, számítva rá, hogy példánk követésre talál. Ma, bizony ezt be kell vallani, e sötét világ árnyékai alatt már látjuk, hogy hamis elképzelésben éltünk e szerencsétlen világ tényleges erőit illetőleg. Amiben hittünk, a művelődésre való készség-

az igazságosságra való hajlandósági és a szabadsághoz való ragaszkodás, űzött ürgék módjára, gyenge és silány szellőcske módjára megbuvik és szétfoszlik erősebb és hatalmasabb erők, a züllöttség, a pártoskodás és az erőszakoskodás előtt. Ez is egy törvény, be kell látni, a jelek szerint erősebb és hatalmasabb, mint a mi gyenge és foszladozó törvényünk. Hát ez lenne a törvény, az élet törvénye, hát valóban ennek a nyomán alakulna a világ? Hát valóban ezek lennének az ösztönök, hát valóban ez lenne a kikerülhetetlen parancs? Lehet, lehet. Bizony, lehet, hogy ez az a törvény és ez az a parancs, amelynek útján halad a világ. Ha így van, nem lehet ellene szavunk, keményítsük meg szívünket hát, csukjuk be szemünket és tapasszuk be fülünket, már legalább is az, aki nem bírja ki e törvény izeit, szagait, színeit és hangjait. Hát ha így él, így alakul és így forog ez a világ, hát forogjon, alakuljon és éljen így, ha ez a törvény és ez a parancs, hát legyen ez és éljen így! A világ már olyan, amilyen, kár is buslakodni ezen. Ha a karattyolás a törvény, melynek értelmében megnyilatkozik ez a világ, hát legyen a törvény a karattyolás, ha az élet törvénye a burjánzás és a zavar, hát legyen a burjánzás és a zavar a törvény. Ha félelem és elnyomatás nélkül nem élhet az ember, hát éljen elnyomatásban és félelemben, ha bunkósbot és ustor kell cserzett bőrének, hát elő az ustorokkal és a bunkósbotokkal. Ha lapulevelekkel kíván takarózni, ha barlangokba kíván bujni és ha dögöt akar enni, hát takarózzon lapulevelekkel, huzódjon barlangokba és egyen dögöt! Ki tudja, hátha valóban ez a törvény, hátha ez az élet törvénye valóban és az illemes ruha, a műveltség és a szabadság csak hamis és silány illúziók. Ne békétlenkedjünk hát, barátaim, ordítsunk mi is, feledjük mi is a műveltséget és a megértést, a belátást és a szabadságot is, kövessük a hatalmas emberi törvény parancsait, ragadjunk kést és bunkósbotot, ustorot és zörgő láncokat, hazudjunk és pártoskodjunk, dobogjunk és daloljunk, romboljunk és félemlítsünk, erőszakoskodjunk és belátástalankodjunk, és hogyha már ez az emberi törvény, békétlenkedjünk, gyujtogassunk és pusztítsunk! Ássunk árkokat és hajtsuk árkot ásni a népet, vonuljunk dobogva és kényszerítsünk dobogva vonulásra mindenkit, aki él! Szálljunk meg az erdőségeket és népesítsük be a barlangokat, dicsőítsük az ostobaságot és a felelőtlen kalandot. Csak ne vinnyogjunk és ne panaszkodjunk, inkább erősítsük és szolgáljuk ezt az emberi törvényt, ki tudja, hátha ez az igazi a sok egyéb hamis és kúrsa törvény között. Vagy ha erre képtelenek vagyunk, ne álljunk elébe, ne gyengítsük és ne lankasszuk, hagyjuk, hogy fussa a maga irgalmatlan pályáját, hogy erősödjön és hogy növekedjen, hogy tomboljon és hogy diadalmaskodjon, rombolva és építve, árasztva és mindent maga alá kényszerítve. Ha pedig és mint mindenre alkalmatlanok, erre is hasznavehetetlenek vagyunk, már akikben él egy ellenállás és dac, akikben él egy alapvető tartózkodás és irtózat e törvény iránt, hát szemléljük szótlanul annak vonulását, hallgassuk némán dobogását és elvonulva széirázta kunyhóinkba, tenyerünk mögül figyeljük háborgását. Tegyük ezt, amíg lehet. Mert eljőhet az idő, hogy hallgatásunk is sérti majd ezt a törvényt, hogy némaságunk és részvétlenségünk is konokságnak számít és még csak nem is medítálhatunk. Ordítsunk hát, vagy legalább is tátogassuk szánkat, mintha ordítanának, mert ez az egyetlen lehetőség, ami ebben a korban embernek, — legyen az akár író, akár gondolkodó, akár részeg, akár józan, akár kövér, akár sovány, akár szőke, akár fekete, — ha élni akar e hatalmas törvénynek akár pusztító belátástalanságában, akár utálkozó türelmének árnyékában, talán még megadatott.